

DEĞERSİZ ALACAKLAR

VUK'nun 322. maddesinde “ kazai bir hükme veya kanaat getirici bir vesikaya göre artık tahsiline imkan kalmayan alacaklar değersiz alacaktır. Değersiz alacaklar, bu mahiyete girdikleri tarihte tasarruf değerlerini kaybederler ve kayıtlı değerleri ile zarara geçirilerek yok edilirler” denilmektedir. Buna göre bir alacağın tahsil kabiliyetini kaybederek değersiz hale gelmesi için kanun iki durumu kabul etmiştir:

- Alacak kazai bir hükme göre tahsil kabiliyetini kaybetmiş olmalıdır. Kazai bir hükümden anlaşılması gereken, alacak hakkında kanuni yollara başvurulmuş, icra takiplerinin yapılmış bu müracaat ve takipler sonunda, alacağın ödenemeyeceği yargıç kararı ile tespit edilmiş olmasıdır.
- Bir alacağın değersiz sayılabilmesi için kanaat verici bir vesikaya bağlanması gerekir. Kanaat verici bir vesika teriminden ödemeyi imkânsız hale getirmiş hal ve sebepler sonucu ortaya çıkmış belgeler anlaşılmalıdır. Alacaklının verdiği her nevi ibra senetleri (borçtan kurtulma) borçlunun ölümü halinde mirasçılarının mirası reddetmeleri, borçlunun gaybubetini (meydanda bulunmama, gözle görünmeme) bildirir belgeler kanaat verici belgelerdir.

Vergi Usul Kanunu'nun 322 nci maddesinde tanımlanan şekilde, bir alacağın değersiz alacak olarak kabul edilmesi ve kazancın tespitinde gider olarak dikkate alınabilmesi için aşağıdaki şartların var olması gerekir:

- 1) Değersiz alacak şirket hesaplarına kaydedilmiş olmalıdır.
- 2) Alacak, bilanço veya işletme hesabı esasına göre defter tutan ticari veya zirai kazançla iştigal eden işletmelere ait olmalıdır.
- 3) Alacak, ticari işle veya işletmeyle ilgili olup, iş ile ilgili faaliyetlerden dolayı ortaya çıkmış olmalıdır.
- 4) Alacağın gerçek bir faaliyete dayanması gerekir. Ticari ilişkiler gereği finansman sağlamak amacıyla, temin edilen senetlere (hatır senetleri) dayanılarak gider yazılması mümkün bulunmamaktadır.
- 5) Alacağın tahsili, kazai bir hükme veya kanaat verici bir vesikaya göre imkansız hale gelmelidir.

Açıklandığı üzere, kazai hükümden anlaşılması gereken mahkemeden alacağın tahsiline artık imkan olmadığına dair alınmış olan bir mahkeme kararıdır. Vergi hukuku uygulaması bakımından kanaat verici vesikalara örnek olarak aşağıdaki belgeler sayılabilir:

- Borçlunun gaipliğine ilişkin mahkeme kararı ve buna bağlı olarak herhangi bir mal varlığının bulunmadığına dair resmi makam belgesi,
- Borçlunun herhangi bir mal varlığı bırakmadan ölümü ve mirasçılarının da mirası reddettiklerine dair resmi belgeler,

- Borçlunun, alacaklı tarafından açılan davayı kazandığına dair, mahkeme kararı,
- Mahkeme huzurunda alacaktan vazgeçildiğine ilişkin olarak düzenlenmiş belgeler,
- Alacaktan vazgeçildiğine dair konkordato anlaşması, (Sadece alacaklının borçluyu ibra ettiği tutar değersiz alacak olarak kabul edilebilir.)
- Borçlunun, ülkeyi dönmek üzere terk ettiğini belirleyen gazeteler ve bunu doğrulayan resmi makam belgeleri. Örnek olarak, yabancı bir ülkeye kaçma veya sığınma talebine ilişkin belgeler verilebilir.
- Borçlunun dolandırıcılıktan mahkum olması ve herhangi bir mal varlığı bulunmadığını belgeleyen resmi evrak ve diğerleri,
- Medeni Kanunu'nun 31. ve izleyen maddelerine göre mahkemelerce borçlu hakkında verilen gaiplik kararı,
- Borçlunun adresinin saptanamaması nedeniyle icra takibat dosyasının kaldırıldığını gösteren icra memurluğu yazısı,
- Borçlunun ölümünü ve mirasçılarının bulunmadığını kanıtlayan resmi soruşturma belgesi,
- Borçlunun ölümü ve mirasçılar adına Sulh Mahkemelerince verilmiş bulunan miras ret kararı,
- Gerek doğuşu gerekse vazgeçilmesi bakımından belli ve inandırıcı sebepleri olmak şartıyla alacaktan vazgeçildiğini gösteren anlaşmalar, (Alacaklının tek taraflı irade beyanı ile alınmasından vazgeçilen alacakların, değersiz alacak olarak zarar kaydı mümkün değildir.)
- Ticaret mahkemesince borçlu hakkında verilmiş ve ilgili masa tarafından tasfiyeye tutulmuş bulunan iflas kararına ilişkin belgeler kanaat verici nitelikte belge veya belgelere örnek olarak gösterilebilir.

Değersiz Alacakların Muhasebeleştirilmesi

İşletmeler, Vergi Usul Kanunu'nun 322 nci maddesinde yer alan şartları taşımaları nedeniyle değersiz hale gelen alacaklarını "689- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar" hesabına aktararak dönem kazancının tespitinde gider olarak dikkate alacaklardır.

Değersiz hale gelen alacak için karşılık ayrılması söz konusu olmayıp, değersiz hale geldiği tarihte mukayyet değeri (kayıtlı değer – V.U.K. Mad. 265 – bir iktisadi kıymetin muhasebe kayıtlarında görünen hesap değeri) ile zarar yazılarak yok edilir. Bu alacaklar artık işletme kayıtlarında takip edilmezler.

Değersiz hale geldiği yılda zarar veya gider olarak dikkate alınmayan değersiz alacaklar daha sonraki yıllarda zarar veya gider olarak dikkate alınamaz. Kurum kazancının tespitinde ilave olarak dikkate alınacaktır.

Değersiz alacağın senede bağlı olması durumunda "121-Alacak Senetleri", cari hesap olması durumunda ise "120- Alıcılar" hesabı olacaktır.

- a) -----/-----
689 Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar
121 Alacak Senetleri
- b) -----/-----
689 Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar
120 Alıcılar
-----/-----

Değersiz alacak haline gelerek gider yazılan alacakların sonradan herhangi bir şekilde tahsil edilmesi durumunda, tahsil edildikleri dönemde gelir yazılmaları gerekir. Değersiz hale geldiği için gider yazılan alacaklardan, alacağın değersiz hale geldiği yılda tahsil edilenlerin kayıtlarının düzeltme yoluyla düzeltilmesi, sonraki yıllarda tahsil edilenlerin de gelir kaydedilmeleri gerekir.